

Nr 50.

Ankom till riksdagens kansli den 22 maj 1942 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av framställning om befrielse från skyldighet att ersätta uppkommen kassabrist för vissa tjänstemän vid riksbankens huvudkontor.

I en till bankoutskottet ställd, till fullmäktige i riksbanken ingiven, den 17 januari 1942 dagtecknad skrift hava f. d. kamreraren i lönegraden RA 24 Ture August Valfrid Forsell, förste kammarskrivaren Karl Sture Ingemar Humbla och kammarskrivaren Axel Gustaf Emanuel Collmar, samtliga vid riksbankens huvudkontor, anhållit om befrielse från skyldighet att ersätta en brist å 10 000 kronor, som uppkommit inom huvudkontorets dagkassa den 20 juni 1941 och för vilken de i egenskap av kassavårdare äro ansvariga. Berörda skrift är av följande innehåll:

»Den 20 juni 1941 upptäcktes vid expeditionstidens slut i valvsavdelningen vid riksbankens huvudkontor inom den avdelning, som benämnes 'Dagkassans fasta behållning', en brist på 10 000 kronor. Någon klarhet om hur bristen uppkommit har trots ivriga efterforskningar, därvid kriminalpolisen deltagit, icke stått att vinna.

Ifrågavarande kassa, som har till uppgift att förse växlingskassorna med mynt och sedlar, har en kassabehållning å 15 000 000 kr. Enligt tjänstgöringsstadgarna skall kassan vårdas av en kamrer i 24:de lönegraden samt två tjänstemän i 22:a lönegraden under gemensam ansvarighet, en för alla och alla för en. Vid ifrågavarande tillfälle omhänderhade undertecknade vården av kassan.

Det förkomna beloppet är i och för sig mycket stort, men ställt i relation till de oerhörda belopp, som dagligen i ett flertal skilda poster expedieras genom kassavårdarnas händer, kan, när olyckan är framme, en felväxling av ifrågavarande belopp dock hava ägt rum. Såsom en förklaring härtill tillåta vi oss åberopa den ofantliga ökning av kassagöromålen, som uppkommit under senare år. Kassans behållning har från år 1935 stigit från 8 000 000 kronor till nuvarande 15 000 000 kronor och kassaexpeditionernas antal har jämväl kraftigt ökat.

Vi tillåta oss erinra, att kassörerna i riksbanken åtnjuta felräkningspenningar, vilka i viss omfattning fonderas för täckande av eventuella kassaförluster. Till vårdarna av dagkassan utgå emellertid *icke* felräkningspenningar, varför vi skulle vara nödsakade att genom avdrag å våra löner täcka den uppkomna förlusten.

Då vi anse oss kunna påstå, att kassaförlusten ej uppstått på grund av bristande nit eller påpasslighet från vår sida utan snarare torde vara att anse såsom ren olyckshändelse, få vi vördsamt hemställa, att bankoutskottet ville hos riksdagen utverka befrielse för oss från skyldigheten att ersätta det förkomna beloppet.

Undertecknad Forsell är född 17 mars 1877 och sedan år 1935 ordinarie tjänsteman i 24:e lönegraden, från vilken tjänst jag är skyldig att avgå den 1 april 1942.

Undertecknad Humbla är född den 18 november 1897 och sedan år 1940 ordinarie tjänsteman i 18:e lönegraden samt uppehöll vid kassaförlustens uppkomst tillfälligt förordnande såsom kassavårdare.

Undertecknad Collmar är född 11 februari 1905 och sedan år 1938 ordinarie tjänsteman i 16:e lönegraden samt uppehöll vid kassaförlustens uppkomst tillfälligt förordnande såsom kassavårdare.»

Med skrivelse den 11 april 1942 hava *fullmäktige i riksbanken* till utskottet överlämnat omförmälda skrift och för egen del anfört följande:

»Såsom de ifrågavarande kassavårdarna framhålla, gjordes omedelbart efter bristens konstaterande noggranna efterforskningar för att få en förklaring på hur bristen kunnat uppkomma, men utan resultat. Förhållandet anmäldes den 27 juni 1941 till kriminalpolisen i Stockholm, som emellertid icke heller varit i stånd att finna någon ledtråd.

Omnämnas bör i detta sammanhang, att avdelningens behållning hade inventerats den 18 juni 1941 i samband med allmän kassainventering inom huvudkontoret och att därvid allt var i sin fulla ordning.

Då avdelningen icke har någon direkt förbindelse med allmänheten utan utslutande tillhandahåller, respektive mottager belopp från olika avdelningar och kassor inom banken och då alla kassörer hava instruktion att kontrollera sedelposter, innan de utlämnas till allmänheten, borde något misstag genom felutlämning icke kunna förekomma. Det är dock tänkbart, att någon kassör, när stor brådska rått, förlitat sig på riktigheten av avdelningens leverans och utlämnat något belopp utan att i detalj kontrollera detsamma, därvid kunden erhållit 10 000 kronor mera än som vederbort. Som ingen uppgift inkommit från någon kund om att han uppburit för stort belopp, måste i så fall därjämte förutsättas, att kunden oberättigat tillgodogjort sig beloppet. Förnyad instruktion till kassörerna att noga kontrollera utgående belopp meddelades omedelbart. Med den kännedom, som fullmäktige hava om nu ifrågavarande tre kassavårdare, äro fullmäktige övertygade om att beloppet icke förkommit genom brottsligt förfarande från deras sida.

Forsell var ordinarie tjänsteman i 24:e lönegraden från och med den 27 september 1935 till utgången av mars 1942, då han avgick ur tjänst med ålderspension. Han var fast placerad såsom förste man för vården av ifrågavarande kassa sedan den 28 september 1935 och måste bland de tre kassavårdarna i denna egenskap anses bära det största ansvaret för arbetets riktiga handläggning på avdelningen. Humbla, född 1897, är ordinarie tjänsteman i 18:e lönegraden sedan den 1 oktober 1940. Collmar, född 1905, är ordinarie tjänsteman i 16:e lönegraden sedan den 1 augusti 1938. De två sistnämnda voro tillfälligt placerade på avdelningen såsom semestervikarier på var sin 22:a-gradstjänst, Humbla från och med den 4 juni och Collmar från och med den 13 juni 1941. De blevo samtliga efter förlustens uppkomst placerade å andra avdelningar.

Såsom Forsell, Humbla och Collmar framhålla, utgår intet särskilt arvode och ej heller felräkningspengar för här avsedda kassavårdsarbete. Däremot kan göras gällande att ifrågavarande tjänsters inplacering å löneskalan blivit så relativt gynnsam — en tjänst i 24:e och två i 22:a lönegraden — just därför att dessa tjänster äro förenade med handhavandet av stora kontanta belopp.

Med hänsyn till att fullmäktige, såsom ovan framhållits, äro övertygade om att ingen av kassavårdarna själv tillgodogjort sig någon del av beloppet synes det rimligt, att de icke själva behöva vidkännas förlusten i sin helhet. Ett alltför rigoröst utkrävande av det ekonomiska ansvar, som otvivelaktigt åvilar dem, kan leda till att de tjänstemän, som komma att anförtros här avsedda kassavård av ifrågavarande tillgångar, icke våga vidtaga nödiga expeditiosåtgärder utan att tillämpa en i praktiken alltför tyngande kontrollapparat. Å andra sidan torde det med hänsyn till vad ovan anförts om placeringen av ifrågavarande tjänster och till angelägenheten av att kassavårdarna taga sin uppgift med tillbörligt allvar icke böra ifrågakomma att helt befria dem från ersättningsskyldigheten. Vid frågans övervägande hava fullmäktige stannat vid att föreslå, att sökandena själva få svara för en fjärdedel av beloppet med den fördelningen, att 1 500 kronor falla på Forsell samt 500 kronor på vardera av Humbla och Collmar och att återstående tre fjärdedelar, eller 7 500 kronor, efterskänkas.

Forsell har till säkerhet för sin ersättningsskyldighet överlämnat till riksbanken en inteckning å 1 500 kronor, fastställd i en honom tillhörig fastighet å Lidingö. Humbla och Collmar hava såsom avbetalning erlagt 100 kronor respektive 500 kronor.»

Under åberopande av det anförda hava fullmäktige hemställt, att utskottet ville hos riksdagen utverka medgivande till att tre fjärdedelar av den förlust å 10 000 kronor, som den 20 juni 1941 uppkommit för Forsell, Humbla och Collmar under tjänstgöring såsom kassavårdare inom huvudkontorets dagkassa, eller 7 500 kronor må efterskänkas och ur riksbankens räkenskaper avskrivas.

Utskottet. Med hänsyn till de av fullmäktige anförda skälen har utskottet ej velat motsätta sig, att tre fjärdedelar av den i förevarande fall uppkomna förlusten å 10 000 kronor efterskänkas av staten. Mot den av fullmäktige föreslagna fördelningen av det belopp, som de av förlusten drabbade tjänstemännen själva skola ersätta, har utskottet icke något att erinra.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen, i anledning av fullmäktiges i riksbanken förevarande framställning, må medgiva, att tre fjärdedelar av den förlust å 10 000 kronor, som den 20 juni 1941 uppkommit för f. d. kamreraren T. A. V. Forsell, förste kammarskrivaren K. S. I. Humbla och kammarskrivaren A. G. E. Collmar under tjänstgöring såsom kassavårdare inom huvudkontorets dagkassa, eller 7 500 kronor må efterskänkas och ur riksbankens räkenskaper avskrivas.

Stockholm den 22 maj 1942.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar *Åkerberg, Nordborg, Sandén, von Horn**, *Ohlin, Leander, Bodin** och *Löfgren**;

från a n d r a kammaren: herrar *Holmgren**, *Paulsen**, *Andersson* i Falkenberg*, *Hall**, *Andersson* i Munkaljungby, *Hilding, Eriksson* i Sandby* och *Mattsson**.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Paulsen*, som, under framhållande att någon bindande utredning rörande förlustens uppkomst ej kunnat förebringas, inom utskottet hemställt, att förlusten i dess helhet måtte efterskänkas.
